

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили

Кафедра якості, стандартизації та техногенно-екологічної безпеки

Підготовка курсових робіт
за магістерською програмою
«Якість, стандартизація та сертифікація»

Методичні рекомендації

Випуск 243

Миколаїв – 2016

УДК 006(076)

Г 83

*Рекомендовано до друку вченою радою ЧНУ ім. Петра
Могили (протокол № 2 від 20 жовтня 2016 року)*

Рецензенти:

Підпала Т. В., доктор с.-г. наук, професор, зав. кафедри технології переробки, стандартизації і сертифікації продукції виробництва Миколаївського національного аграрного університету;

Рожков І. М., д. б. н., професор, професор Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського;

Зюзін В. О., д. м. н., професор, професор Чорноморського національного університету ім. Петра Могили;

Фоміна С. В., заступник керівника органу з сертифікації систем управління ДП «Миколаївстандартметрологія».

Г 83

Григор'єва Л. І. Підготовка курсових робіт за магістерською програмою «Якість, стандартизація та сертифікація»: [методичні рекомендації] / Л. І. Григор'єва, Ю. А. Томілін. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ, 2016. – 56 с. (Методична серія; Вип. 243).

ISSN 1811-492X

Подано рекомендації щодо підготовки курсових робіт за магістерською програмою «Якість, стандартизація та сертифікація» спеціальності 073 «Менеджмент», спеціальності 8.18010010 «Якість, стандартизація та сертифікація».

Розглянуто питання щодо підготовки, оформлення, вибору теми, визначення завдань для виконання курсових робіт, передбачених навчальним планом цієї магістерської програми. Наведено вимоги до курсової роботи та оцінювання виконання роботи.

УДК 006(076)

ISSN 1811-492X

© Григор'єва Л. І., Томілін Ю. А., 2016

© ЧНУ імені Петра Могили, 2016

ЗМІСТ

ВСТУП. МІСЦЕ КУРСОВОЇ РОБОТИ У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ З ЯКОСТІ, СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ	6
РОЗДІЛ 1. ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ МАГІСТРАНТАМИ З ЯКОСТІ, СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ	8
1.1. Вибір та затвердження теми курсової роботи.....	8
1.2. Визначення об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження	9
1.2.1. Визначення об'єкта дослідження	9
1.2.2. Визначення предмета дослідження	10
1.2.3. Визначення мети дослідження.....	11
1.2.4. Визначення завдань дослідження.....	12
1.3. Пошук та добір літературних джерел з теми дослідження	14
1.4. Рекомендації щодо конспектування та цитування з виявлених джерел.....	16
1.5. Погодження структури курсової роботи. Вимоги до основних структурних елементів курсової роботи.....	17
1.5.1. Вимоги до «ВСТУПУ» курсової роботи.....	17
1.5.2. Вимоги до «ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ» курсвої роботи	19
1.5.3. Вимоги до «ВИСНОВКІВ» курсової роботи	19
1.5.4. Вимоги до «СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» курсвої роботи	20
1.5.5. Вимоги до «ДОДАТКІВ» курсової роботи	20
1.6. Рекомендації щодо підготовки тексту курсової роботи.....	21
РОЗДІЛ 2. ВИМОГИ ДО ПРОЕКТНО-РОЗРАХУНКОВОЇ ЧАСТИНИ КУРСОВИХ РОБІТ	23
2.1. Вимоги до проектно-розрахункової частини	

курсової роботи з дисципліни «Менеджмент якості та системи управління якістю».....	23
2.2. Вимоги до проектно-розрахункової частини курсової роботи з дисципліни «Екологічний менеджмент та екологічна сертифікація», «Системи управління гігієною і безпекою праці».....	25
2.3. Вимоги до проектно-розрахункової частини курсової роботи з дисципліни «Аудит якості і систем управління»	27
РОЗДІЛ 3. ВИМОГИ ДО ЛІТЕРАТУРНОГО ТА ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	28
3.1. Вимоги до викладення наукового тексту та стилю наукового дослідження	28
3.2. Вимоги до подання табличного і графічного матеріалу у тексті.....	30
3.3. Вимоги до оформлення курсових робіт	31
РОЗДІЛ 4. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	34
РОЗДІЛ 5. ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	40
<i>1. Додаток А.</i> Орієнтовні теми та визначення завдань курсової роботи з дисципліни «Менеджмент якості і системи управління якістю» (курсова робота № 1).....	40
<i>2. Додаток Б.</i> Орієнтовні теми та визначення завдань курсової роботи з дисциплін «Екологічний менеджмент та екологічна сертифікація», «Системи управління гігієною і безпекою праці» (курсова робота № 2).....	42
<i>3. Додаток В.</i> Орієнтовні теми та визначення завдань курсової роботи з дисципліни «Аудит якості і систем управління» (курсова робота № 3).....	44
<i>4. Додаток Г.</i> Список стандартів, рекомендованих для використання при роботі на темою курсової роботи.....	45
<i>5. Додаток Д.</i> Графік підготовки курсових робіт	46

6. Додаток Е. Зразки бібліографічних описів за вимогами	49
7. Додаток К. Типові помилки та недоліки при підготовці курсових робіт.....	52
8. Додаток Л. Приклади варіантів структури курсових робіт	53
9. Додаток М. Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи.....	54

ВСТУП

Місце курсової роботи у підготовці магістрів з якості, стандартизації та сертифікації

При підготовці магістрів з якості, стандартизації та сертифікації одним із видів навчальної та науково-дослідної роботи виступає курсова робота. Курсова робота є дієвим засобом закріплення та узагальнення теоретичних знань, набутих студентом під час навчання, застосування їх для вирішення конкретних практичних завдань та при нарощуванні їх ключових компетенцій. Курсова робота допомагає студенту систематизувати отримані теоретичні знання з певної дисципліни і одночасно оволодіти навичками проведення наукових досліджень.

Курсова робота демонструє здатність студента до формулювання наукової проблеми, самостійного осмислення цієї проблеми; сприяє спроможності творчо, об'єктивно дослідити цю проблему; демонструє вміння зібрати, проаналізувати та упорядкувати виявлені та відібрані матеріали, а також узагальнити та підсумувати результати дослідження, сформулювати висновки та пропозиції щодо удосконалення предмета дослідження.

Тематика курсових робіт відповідає завданням навчальних дисциплін:

- «Менеджмент якості і системи управління якістю» – курсова робота № 1,
- «Екологічний стандартизація та екосертифікація» «Системи управління гігієною і безпекою праці» (на вибір студенту) – курсова робота № 2,
- «Аудит якості і систем управління» – курсова робота № 3 і тісно пов'язана з практичними проблемами у сферах:
  - досягнення якості та конкурентоздатності продукції (товарів, послуг), якості організації виробництва або якості організації господарства – курсова робота № 1,
  - ефективної організації систем управління установи (підприємства, організації) – курсова робота № 2,
  - організації внутрішнього аудиту систем управління діяльністю та управління ризиками – курсова робота № 3.

Теми курсових робіт затверджується рішенням кафедри якості, стандартизації та техногенно-екологічної безпеки ЧНУ імені Петра

Могили і щорічно коригуються з урахуванням набутого кафедрою досвіду, побажань спеціалістів, які є рецензентами курсових робіт, спеціалістів-керівників установ стандартизації і сертифікації тощо. Студенти мають право вільного вибору теми із запропонованого кафедрою переліку, а також мають право відкоригувати тему разом з консультантом або керівником. Разом з тим, студентом може бути запропонована власна тема, але яка відповідним чином обґрунтована, узгоджена з майбутнім науковим керівником та внесена до загального списку тем.

Керівництво курсовими роботами здійснюється викладачами кафедри якості, стандартизації та техногенної екологічної безпеки, а за умови необхідності можуть бути призначені наукові консультанти з числа провідних науковців галузі. Курсова робота виконується протягом навчального року згідно з затвердженням кафедрою графіком підготовки (додаток Д). Кожен студент має право на щотижневий консультації з боку наукового керівника та наукового консультанта.

Захист курсової роботи є відкритою процедурою, він проводиться у присутності комісії, до складу якої входять викладачі випускової кафедри. Термін захисту визначається кафедрою у відповідності з графіком навчального процесу: курсова робота № 1 – у квітні, курсова робота № 2 – у червні першого року навчання, курсова робота № 3 – у листопаді другого року навчання.

У результаті виконання і захисту курсової роботи студент отримує оцінку за 100-бальною шкалою, як диференційований залік. Сума балів, отриманих за курсову роботу входить до загальної рейтингової оцінки студента і впливає таким чином на рівень його успішності.

Результати успішно виконаних курсових робіт можуть бути використані у подальшій науковій роботі: написанні та оформленні доповіді чи тез доповіді для виступу на науковій конференції, підготовці реферату, наукової статті, та дипломної робіт, участі у конкурсах наукових робіт молодих вчених, олімпіадах тощо.

РОЗДІЛ 1.

ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ МАГІСТРАНТАМИ З ЯКОСТІ, СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ

1.1. Вибір та затвердження теми курсової роботи

Вибір теми курсової роботи багато в чому визначає успішність її виконання. Тема курсової роботи завжди має відбивати конкретне питання чи проблему у сфері управління якістю. Під проблемою розуміється комплекс теоретичних чи практичних завдань, необхідність вирішення яких постала перед суспільством в цілому чи окремою його частиною. Якщо тема курсової роботи нечітко сформульована, то це призводить, як правило, до незрозумілого визначення проблеми. Разом з тим, бажано, щоб обрана тема викликала зацікавленість у автора, співпадала з його навчальними та науковими інтересами. Для прийняття рішення щодо обрання тієї чи іншої теми доцільним буде попереднє консультування з викладачем, яким її запропоновано. При консультуванні до формулювання теми можуть бути внесені корективи та уточнення, відповідно до пропозицій студента.

Бажано, щоб тематика курсових робіт розроблялася у тісному взаємозв'язку з дипломною роботою. Це буде дозволяти студентам, починаючи з 2-ого триместру, цілеспрямовано працювати з питань забезпечення і вдосконалення якості в конкретній галузі, а також дозволяти використовувати отримані результати і зібрані матеріали при виконанні дипломної роботи. При правильному визначенні своїх наукових вподобань магістрант матиме можливість послідовно, впродовж трьох курсових робіт, вивчати питання підвищення якості у певній галузі народного господарства, досліджуючи при цьому наукові проблеми, починаючи від ознак якості окремого продукту – до систем управління якістю при виробництві цього продукту.

Орієнтовані теми курсових робіт за магістерською програмою «Якість, стандартизація та сертифікація» наведені у додатках:

- курсової роботи № 1 – у додатку А,
- курсової роботи № 2 – у додатку Б,
- курсової роботи № 3 – у додатку В.

1.2. Визначення об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження

Важливим моментом формування уявлення про зміст майбутньої курсової роботи є попереднє обговорення з викладачем її об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження вже на етапі вибору теми. Під час з'ясування цих найважливіших структурних елементів необхідно зважати на те, що між ними і темою курсової роботи мають місце логічні зв'язки.

Чітке уявлення проблеми, об'єкта і предмета дослідження допомагає обгрунтовано сформулювати мету роботи.

1.2.1. Визначення об'єкта дослідження

Об'єкт дослідження – це те (явище або процес), на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження. Об'єкт дослідження дає відповідь на запитання: «Що досліджується?», «На що спрямовано вивчення?».

У курсових роботах з дисциплін за окресленою магістерською програмою об'єктом дослідження, загалом, будуть наступні.

1. У курсовій роботі № 1 – це:

- або конкретний товар,
- або конкретні послуги.

які в цілому називають продуктом (споживання) чи продукцією.

Тобто об'єктом дослідження можуть бути, наприклад:

- молоко (як товар) або молочний продукт (як продукція споживання),
- туристичні послуги (як конкретна послуга) або туристичний продукт (як продукт споживання).

2. У курсовій роботі № 2 – це:

- виробництво конкретного товару/послуги,

– діяльність з виробництва конкретного продукту (товару чи послуги).

3. У курсовій роботі № 3 – це:

– управління (чи система управління) виробництвом конкретного товару/послуги,

– управління (чи система управління) діяльністю з виробництва конкретного продукту чи продукції.

1.2.2. Визначення предмета дослідження

Предмет дослідження – це досліджувані з певною метою властивості об'єкту дослідження, які дозволятимуть вирішувати зазначену наукову проблему відносно об'єкта дослідження. Предмет дослідження має конкретно визначати той бік об'єкта, що досліджується за певних умов, і відповідати на питання «Які в цьому об'єкті треба добути нові знання?, «Яка частина об'єкта вивчається?». Можна визначити, що об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення.

У курсових роботах з дисциплін за даною магістерською програмою предметом дослідження, в основному, будуть виступати наступні.

1. У курсовій роботі № 1 – це:
  - показники якості (зазначеного об'єкта дослідження),
  - властивості (зазначеного об'єкта дослідження),
  - фактори, які впливають на якість (зазначеного об'єкта дослідження).
2. У курсовій роботі № 2 – це:
  - екологізація процесу виробництва конкретного товару/послуги;
  - екологізація діяльності з виробництва конкретного продукту чи продукції;
    - екологічні критерії (індикатори) процесу виробництва конкретного товару/послуги;
    - екологічні критерії (індикатори) діяльності з виробництва конкретного продукту чи продукції;
    - екологічний менеджмент у сфері виробництва конкретного товару/послуги;
    - екологічна політика підприємств у сфері виробництва конкретного товару/послуги.
3. У курсовій роботі № 3 – це:
  - аудит управління (чи системи управління) виробництвом конкретного товару/послуги;
    - аудит управління (чи системи управління) діяльності з виробництва конкретного продукту чи продукції;
    - ризики (екологічні, виробничі) при управлінні діяльністю з виробництва конкретного продукту чи продукції;
    - ризики (екологічні, виробничі) при управлінні виробництвом конкретного товару/послуги;
    - ризики (екологічні, виробничі) при управлінні діяльністю з виробництва конкретного продукту чи продукції;

– екологічний аудит діяльності з виробництва конкретного продукту чи продукції.

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага дисертанта, оскільки предмет дослідження змістовно визначає тему (назву) курсової роботи.

1.2.3. Визначення мети дослідження

Мета є лаконічним виразом того, що буде досягнуто в результаті дослідження. Вона спрямовує науковий пошук на одержання нових знань про предмет.

У курсових роботах з дисциплін за цією магістерською програмою метою дослідження, загалом, будуть виступати наступні.

1. У курсовій роботі № 1 – це, наприклад:

- визначити та науково обґрунтувати показники якості товару/послуги або продукції (тобто визначеного об'єкта дослідження), а також фактори, які впливають на її якість;
- визначити та науково обґрунтувати властивості товару/послуги або продукції (тобто визначеного об'єкта дослідження).

2. У курсовій роботі № 2 – це, наприклад:

- науково обґрунтувати можливість мінімізації негативних впливів на навколишнє природне середовище від діяльності/виробництва конкретного продукту чи продукції;
- науково обґрунтувати шляхи досягнення високого рівня екологічної безпеки виробництва продукції (визначеного об'єкта дослідження);
- науково обґрунтувати принципи (підходи) екологічної політики виробництва продукції (визначеного об'єкта дослідження).

3. У курсовій роботі № 3 – це, наприклад:

- визначити та науково обґрунтувати шляхи мінімізації ризиків (екологічних, виробничих) при виробництві продукції (конкретної);
- науково обґрунтувати шляхи підвищення якості управління (чи системи управління) виробництвом конкретного товару/послуги;
- науково обґрунтувати шляхи підвищення якості управління (чи системи управління) при виробництві продукції (конкретної).

Наявність поставленої мети дослідження дозволяє визначити завдання дослідження, які допоможуть конкретизувати шляхи досягнення мети.

1.2.4. Визначення завдань дослідження

Завдання мають визначати послідовні кроки дослідника задля досягнення поставленої мети. Вони немовби крок за кроком допомагають досліднику досягти мету.

У курсових роботах за даною магістерською програмою завдання для дослідження можуть виступати наступні.

1. Для курсової роботи № 1 завданнями можуть виступати наступні:

– розкрити поняття продукту (послуги) та визначити нормативно-технічні документи, які регулюють виробництво цього товару (надання послуг) та забезпечують їх якість в Україні та у світі.

P.S. При виконанні цього завдання потрібно обов'язково вказувати літературне джерело та нормативно-технічний документ (НТД)

– визначити фактори, які впливають на якість цього продукту (послуги): виробничі, організаційні, економічні, суб'єктивні.

P.S. Бажано здійснювати порівняння, як змінюються ці фактори при втіленні на підприємстві системи СМЯ за ISO 9001:2015

– розробити номенклатуру показників якості продукту (послуги) та, за можливістю, побудувати дерево властивостей.

P.S. Для цього:

1. Визначити показники якості товару/послуги:

- або аналітичним методом,
- або експертним методом,
- або іншим методом.

2. Класифікувати та систематизувати показники якості за групами.

Наприклад:

– за аналізованими характеристиками: призначення, надійності, технологічні, естетичні, екологічні;

– за способом вираження: у натуральних одиницях, у відносних одиницях, у балах;

– за значущістю: основні, додаткові;

– за іншими відомими групами показників якості.

3. Побудувати дерево властивостей.

– Представити схему просування товару/послуги (при взаємозв'язку виробника і споживача) та запропонувати шляхи поліпшення якості товару/послуги.

Схематичні поради щодо визначення об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження для виконання курсової роботи № 1 наведено у додатку А.

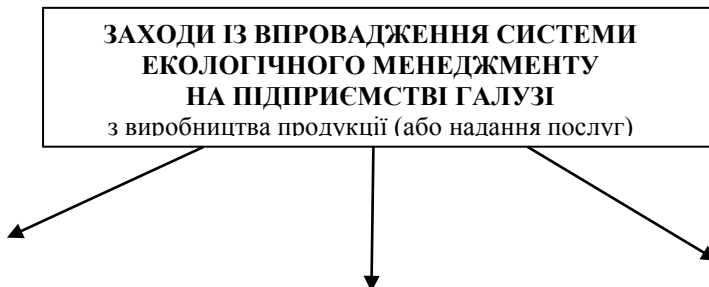
2. Для курсової роботи № 2 завданнями можуть виступати наступні.

Приклад 1.

- Розглянути життєвий цикл продукту (обрати конкретний).
- Проаналізувати стан впровадження систем екологічного менеджменту на підприємствах індустрії.
- Визначити екологічні ризики виробництва молока.
- Розробити принципи екологічного менеджменту при виробництві молочних продуктів.

Приклад 2.

- Проаналізувати джерела (фактори) потенційної екологічної небезпеки на підприємствах галузі (з надання послуг).
- Праналізувати шляхи і методи підвищення екологічної безпеки виробництва товарів на підприємствах галузі (з надання послуг) у розвинених країнах світу.
- Запропонувати:
  - заходи поліпшення системи управління (системи екологічного менеджменту або екологічної політики) підприємства галузі з виробництва продукції (або надання послуг);
  - механізм екологічного менеджменту підприємства галузі з виробництва продукції (або надання послуг);
  - заходи поліпшення екологічних аспектів продукції, що виробляється (або послуг, що надаються).
- представити типову схему (або перелік заходів, або алгоритм впровадження) екологічного керування на підприємстві галузі з виробництва продукції (або надання послуг):

Схематичні поради щодо визначення об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження для виконання курсової роботи № 2 наведено у додатку Б.

3. Для курсової роботи № 3 завданнями можуть виступати наступні:

- проаналізувати принципи розробки системи управління якістю для підприємств галузі;
- проаналізувати зарубіжний досвід з впровадження систем управління якістю для підприємств галузі;
- розробити СУЯ для підприємства галузі.

Або:

- проаналізувати принципи розробки системи екологічного менеджменту для підприємств галузі;
- проаналізувати зарубіжний досвід з впровадження систем екологічного менеджменту для підприємств галузі;
- розробити СЕМ для підприємства галузі.

Або:

- проаналізувати принципи проведення внутрішнього (екологічного) аудиту для підприємств галузі;
- проаналізувати зарубіжний досвід з проведення внутрішнього (екологічного) аудиту систем управління для підприємств галузі;
- розробити схему внутрішнього (екологічного) аудиту систем управління для підприємства галузі.

Схематичні поради щодо визначення об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження для виконання курсової роботи № 3 наведено у додатку В.

Отримані під час консультації рекомендації та поради допоможуть спрямувати роботу на ефективний пошук та раціональне використання часу.

Переконавшись у правильності обрання теми курсової роботи, слід приступати до пошуку, виявлення та відбору джерел, що її розкривають.

1.3. Пошук та добір літературних джерел з теми дослідження

Досягнення мети та виконання завдань дослідження неможливе без ознайомлення з основними джерелами, що висвітлюють тему курсової роботи. Їх пошук повинен бути логічним, послідовним, всебічним. У першу чергу слід ознайомитися з традиційними джерелами, що представлені у фондах різних бібліотек (наукової бібліотеки ЧНУ ім. Петра Могили, Миколаївської обласної наукової універсальної бібліотеки ім. О. Гмирьова, Центральної міської бібліотеки для дорослих ім.

М. Кропивницького, за необхідності – іншими) та у фонді кафедри якості, стандартизації та техногенно-екологічної безпеки ЧНУ імені Петра Могили. Це підручники, довідкові видання, монографії, наукові збірки, періодичні видання, стандарти, технічні умови тощо. У додатку Г наведено перелік державних стандартів України, рекомендованих для опрацювання при роботі над темою курсової роботи.

Також, паралельно з традиційними джерелами (на паперових носіях), можна використовувати електронні інформаційні ресурси. Зокрема, рекомендується використовувати інформацію, яка у поточному режимі висвітлюється на сайтах:

- Національного органу стандартизації України – ДП «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ») – http://www.ukrindnc.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=38;
- ДП «Миколаївстандартметрологія» – <http://ncsms.com.ua/>;
- Української лабораторії якості і безпеки продукції АПК – <http://www.quality.ua/ua/>;
- Української асоціації якості – <http://www.uaq.org.ua/index.php/uk/>;
- Міжнародної організації ISO;
- Міжнародної організації аудитів та навчання ISO.

Користуючись електронними ресурсами слід пам'ятати, що усі вони являють собою ті ж самі підручники, монографії, статті, реферати лише в електронному вигляді. Це означає, що вони також мають свої бібліографічні відомості – прізвище автора, назву, рік створення, режим доступу і т. ін. Різниця лише в тому, що кожне таке електронне видання розташовано на сайті, який має власну адресу.

Зразки бібліографічного опису традиційних та електронних ресурсів наведено у додатку Е.

Складений робочий перелік літературних джерел доцільно показати науковому керівнику для перевірки її повноти. За рекомендацією керівника необхідно додати видання, які залишились поза увагою дослідника і в той час являють собою цінний матеріал з теми курсової роботи, та виключити з картотеки ті, що не мають наукової цінності. Після узгодження з науковим керівником змісту робочої картотеки можна приступати до вивчення цих джерел. Послідовність ознайомлення з ними варто також обговорити з науковим керівником. Взагалі вивчення літератури треба починати з праць, де проблема відображається в цілому, а потім переходити до більш вузьких досліджень.

Враховуючи вимоги до бази літературних джерел курсової роботи (повнота, ретельність, логічність, різноплановість, всебічність пошу-

ку) необхідно прагнути до вичерпної повноти списку використаної літератури.

1.4. Рекомендації щодо конспектування та цитування з виявлених джерел

Конспектуючи матеріал, слід постійно подумки повертатися до теми курсової роботи, щоб не відхилятися від неї.

Важливою умовою конспектування є вміння відрізнити головні положення від доказів й ілюстративного матеріалу, тому іноді варто декілька разів перечитати окремі речення чи абзаци і лише потім робити запис.

Намагаючись виділити головну ідею, треба додати (виписати) всі необхідні цитати, цифри, факти, аргументи, які наводить автор.

У тексті курсової роботи цитування відбувається за загальними правилами: безпосередньо цитований текст береться у лапки, і наприкінці речення у квадратних дужках робиться посилання на джерело (вказується номер, за яким значиться видання у списку літератури). Через кому вказуються сторінки, на яких міститься цитата. Крапка ставиться за правою дужкою.

По закінченню опрацювання джерела варто ще раз уважно перечитати конспект, перевірити правильність запису цитат, цифр, бібліографічного опису, можливо додати власних думок, пов'язаних з оцінкою та аналізом матеріалу, що конспектувався.

Певні складнощі виникають у студентів у зв'язку з використанням так званих розлапкованих цитат, коли думки автора видаються за особисті. Щоб уникнути ситуації, яка кваліфікується як грубе порушення літературної та наукової етики і називається плагіатом, слід обов'язково позначати джерела, на які спирається автор. Після викладення частки тексту за змістом близької до оригіналу необхідно, використовуючи квадратні дужки, зробити посилання на список літератури.

1.5. Погодження структури курсової роботи. Вимоги до основних структурних елементів курсвої роботи

Правильна та логічна структура курсової роботи є запорукою належного рівня розкриття теми, який, в свою чергу, є одним з головних критеріїв при оцінюванні роботи. Загальноприйнятою структурою курсової роботи є наступна:

- ТИТУЛЬНИЙ ЛИСТ,
- ЗМІСТ
- ВСТУП
- РОЗДІЛ 1
- РОЗДІЛ 2
- РОЗДІЛ 3
- ВИСНОВКИ
- СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
- ДОДАТКИ.

1.5.1. Вимоги до «ВСТУПу» курсової роботи

У «ВСТУП»:

- обґрунтовується актуальність обраної теми,
- наводиться зміст наукової проблеми та проблемної ситуації,
- визначаються об'єкт і предмет дослідження;
- формулюється мета та визначаються завдання дослідження;
- розглядається ступінь наукового дослідження проблеми;
- зазначаються методи дослідження,
- визначається наукова новизна та, при можливості, практичне значення проведеного дослідження;
- обґрунтовується структура роботи.

При висвітленні цих питань можна останні виділяти жирним шрифтом. Наприклад, «**Актуальність теми.** Актуальність теми полягає у...»; «**Мета дослідження** полягає у...»; «**Наукову новизну** складають...».

При обґрунтуванні актуальності теми дослідження зазначається наукова проблема та ті наукові питання, які впливають з визначеної наукової проблеми. Робиться огляд літератури з теми, який має за мету розкрити рівень її дослідженості та з'ясувати питання, які не були охоплені дослідженнями або над якими проведено окремі чи

вибіркові дослідження. Як правило, до огляду включають найбільш цінні, актуальні, ґрунтовні матеріали, загалом 15–20 джерел.

У «Вступі» також наводяться ті національні та міжнародні нормативно-технічні документи, які діють сьогодні для забезпечення якості продукту, який обрано для дослідження. Варто зробити огляд цих нормативно-технічних документів, визначити їх основні положення, зупинитися на термінах і визначеннях, які стосуються продукт, який обрано для дослідження.

Пам'ятайте, в огляді не слід наводити повний бібліографічний опис аналізованих публікацій, достатньо назвати автора й назву, а поруч у квадратних дужках проставити порядковий номер бібліографічного запису цього видання у списку літератури.

Щодо об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження правила їх наведення у «ВСТУПі» наведено вище.

При наведенні методів дослідження перераховують використані наукові методи та визначають, що саме досліджувалось кожним методом.

Визначаючи практичне значення результатів курсової роботи, подають відомості про можливе наукове використання результатів дослідження, або рекомендації щодо їх використання, відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання. Відзначаючи практичну цінність одержаних результатів, необхідно подати інформацію щодо ступеня готовності їх до використання.

Написання вступу закінчується характеристикою структури дипломної роботи із зазначенням основного змісту розділів та підрозділів. Якщо студент вирішив не торкатися деяких аспектів теми, він повинен оговорити це у вступі.

Алгоритм написання вступу може бути наступним:

- обґрунтування актуальності теми, її практичного значення;
- опис проблемної ситуації;
- висвітлення рівня наукової досліджуваності теми (огляд джерел);
- визначення об'єкта та предмета дослідження;
- формулювання мети та завдань дослідження;
- зазначення методів, за допомогою яких здійснювалося дослідження;
- визначення практичного значення отриманих результатів;
- відомості про апробацію, в разі, якщо така мала місце;
- відомості щодо структури роботи.

1.5.2. Вимоги до «ОСНОВНОЇ ЧАСТИНИ» курсової роботи

Основну частину складають, як правило, 2–3 розділи з підрозділами, які розкривають зміст роботи. У «РОЗДІЛІ 1.....(назва розділу)»

Це логічний, послідовний, аргументований виклад опрацьованого матеріалу.

Перший розділ має загальнотеоретичний (історико-теоретичний, організаційно-теоретичний) характер. У ньому викладається сутність проблеми, що досліджується, розглядаються та оцінюються різноманітні підходи щодо її розв'язання. Цей розділ пишеться на основі вивчення робіт вітчизняних та зарубіжних авторів, національних та міжнародних стандартів та інших нормативно-технічних документів. При цьому обов'язковим є обґрунтована позиція студента.

Другий розділ має аналітичний та проектно-розрахунковий характер. Він може містити характеристику конкретної установи, організації, діяльність якої стала об'єктом дослідження, процесу або виробництва, що досліджується, описання методики, інструментарію дослідження, аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду, аналіз зарубіжних стандартів, характеристику проблемної ситуації, пояснення причини її виникнення. Для підготовки цього розділу використовують емпіричний матеріал, на підставі якого виконуються проектно-розрахункові роботи.

Третій розділ курсової роботи носить практичний характер і має містити пропозиції студента щодо усунення причини та розв'язання проблеми, що обумовила тему курсової роботи, тобто тут мають бути обґрунтовані конкретні шляхи покращення стану об'єкта. Усі пропозиції та рекомендації повинні мати конкретний характер, бути самостійними.

1.5.3. Вимоги до «ВИСНОВКІВ» курсової роботи

У «ВИСНОВКАХ» наводиться стислий виклад основних положень та результатів роботи, які мають вказувати на досягнення поставленої мети. Викладають основні наукові та практичні результати розв'язання проблеми курсового дослідження. На початку коротко оцінюють стан питання, а далі поступово розкривають результати вирішення основних завдань.

У висновках має зазначатися не лише те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й ті недоліки та проблеми, що

мають місце з обов'язковим наведенням конкретних рекомендацій щодо їх усунення та розв'язання. Такі рекомендації можуть мати суто самостійний характер, а також можуть відбивати думку провідних науковців, практиків, політиків, економістів та інших спеціалістів з обов'язковим посиланням на джерело, в якому вони містяться.

1.5.4. Вимоги до «СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» курсової роботи

Список літератури, що подається в кінці роботи, включає назви опрацьованих і використаних джерел. Список використаних джерел відображає ступінь осягнення та глибину розкриття теми автором. Список літератури часто називають своєю «візитною картою» автора роботи, адже саме за його змістом можна говорити про рівень професіоналізму у підході до вирішення завдання. Це підтверджує той факт, що у багатьох рецензентів процедура ознайомлення з рецензованою роботою починається з ознайомлення зі вступом та з аналізу списку літератури.

Укладаючи список літератури необхідно додержуватися основних вимог щодо його побудови. Кожний бібліографічний запис починається з нового рядка та має порядковий номер. Бібліографічні записи можуть бути розташованими в алфавітному порядку авторів чи назв праць, спочатку видання українською мовою, потім – іноземними, хронологічному та відповідно до порядку появи посилань в тексті роботи.

Бібліографічний опис здійснюється мовою оригіналу.

1.5.5. Вимоги до «ДОДАТКІВ» курсової роботи

Додатки – це таблиці, графіки, схеми, діаграми, рисунки та ін. Ця структурна складова курсової роботи не є обов'язковою. Вона готується за необхідністю у тих випадках, коли курсова робота містить багато ілюстративного, графічного, табличного та іншого додаткового матеріалів. Для того, щоб не перенавантажувати надмірно основну частину роботи, частку такого допоміжного матеріалу рекомендується виносити в додатки.

Приклад варіантів структури курсових робіт наведено у додатку Л.

1.6. Рекомендації щодо підготовки тексту курсової роботи

Приступаючи до викладення тексту дипломної роботи необхідно ще раз уважно прочитати її назву, усвідомити проблему, яка повинна бути розв'язана, та основну мету роботи. Відповідно до завдань дослідження слід упорядкувати матеріали, що є результатом конспектування.

Систематизований матеріал викладається у чорновому варіанті згідно з змістом у вигляді окремих розділів та підрозділів. Кожний розділ висвітлює самостійне питання, а підрозділ – окрему частину цього питання.

Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок, а тому на початок роботи над розділом необхідно виокремити його головну ідею та тези кожного підрозділу. По мірі розкриття їх треба підтверджувати фактами, думками вчених, науковців, практиків, а також результатами анкетування, в разі, якщо таке було передбачено. Треба уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Весь текст розділу чи підрозділу має бути підпорядкований головній ідеї, окремі його частини мають бути пов'язані між собою логічно. Один висновок не повинен суперечити іншому, а лише підсилювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність.

Висновки, що підсумовують основний зміст розділу складатимуть у подальшому загальні висновки до всієї роботи.

Візьміть до уваги, що перед тим, як приступити до викладення тексту основної частини, слід підготувати список літератури, адже точність посилань у тексті роботи залежатиме від якісного його стану.

Після написання всіх складових частин дипломної роботи і отримання таким чином чорнового варіанту слід перечитати усю роботу з початку до кінця, переконатися, що має місце зв'язок між підрозділами та розділами, що весь текст «працює» на досягнення мети курсової роботи.

Корисним, з точки зору удосконалення змісту роботи, є наступний крок: відкласти написаний текст і повернутися до нього через деякий час. Це допоможе подивитися на роботу що називається «з боку», очима сторонньої особи. Але протягом всього цього часу необхідно постійно повертатися подумки до своєї роботи. Міркування, думки, що з'являються у цей період мають самостійний характер, що є надто

цінним у роботі, разом з цим власна оцінка та розуміння проблеми – невідмінна умова поліпшення змісту роботи, досягнення її кондиційності.

Редагування з урахуванням нового бачення здатне значно покращити попередній варіант роботи. Під час редагування корисно читати текст вголос. Це дозволяє помітити можливу непереконливість доказів, шоркуватість фраз та уникнути цього. Слід пам'ятати, що від простих недовгих речень, побудованих самостійно, текст лише виграє, тому не бійтеся скорочувати написане під час редагування, особливо складні синтаксичні конструкції, що часом слабо ув'язуються між собою логічно та містять двозначні тлумачення.

Текст курсової роботи краще писати на окремих аркушах паперу з одного боку залишаючи у чорновому варіанті достатньо широкі поля (3,5–4,5 см.). Це дає можливість автору під час редагування вносити необхідні зміни до тексту. Тут також можуть бути зроблені зауваження або пропозиції науковим керівником.

Чорновий варіант роботи після редагування надається керівнику. Завдання студента – якомога раніше подати чернетку керівнику. Не слід відкладати її оформлення на останні дні встановленого терміну. Слід враховувати, що, як правило, роботу доводиться переробляти (окремі частини, підрозділи), доопрацьовувати кілька разів. Така ситуація вважається нормою. Чим раніше чернетка буде переглянута науковим керівником, тим більше часу залишиться у студента на виправлення помилок та усунення недоліків. Під час редагування зверніть увагу на типові помилки та недоліки, що допускають автори курсових робіт. Вони наведені у додатку К.

Виправлення помилок, врахування зауважень, пропозицій наукового керівника складають сутність процесу повторного редагування.

Після другої редакції тексту курсової роботи вона остаточно узгоджується з науковим керівником і може слугувати оригіналом для підготовки чистового варіанту.

РОЗДІЛ 2.

ВИМОГИ ДО

ПРОЕКТНО-РОЗРАХУНКОВОЇ

ЧАСТИНИ КУРСОВИХ РОБІТ

Основна частина курсової роботи висвітлює безпосередні результати дослідження магістранта. Через те, що набутими спеціалізовано-професійними компетенціями магістра з якості, стандартизації та сертифікації мають виступати наступні:

- здатність планувати, визначати й прогнозувати рівень якості продукції або/та послуг та розробляти (організовувати розроблення) рекомендацій щодо підвищення їх якості;
- здатність розробляти системи контролю якості процесів виготовлення продукції або/та надання послуг;
- здатність розробляти структуру системи тотального менеджменту якості (за ISO 9001:2015) та впроваджувати її в установі (підприємстві, організації);
- здатність розробляти, розгортати систему екологічного менеджменту (за ISO 14001:2015) та інтегрувати стратегію екологічного менеджменту в загальну систему стратегічного управління в установі (підприємстві, організації);
- здатність розробляти, розгортати систему менеджменту гігієни та безпеки праці (за OHSAS 18001:2010) та інтегрувати стратегію охорони здоров'я в загальну систему стратегічного управління в установі (підприємстві, організації), то основна частина курсової роботи має містити проектно-розрахунковий матеріал, який сприятиме засвідченню набуття магістрантами цих компетенцій.

2.1. Вимоги до проектно-розрахункової частини курсової роботи з дисципліни «Менеджмент якості та системи управління якістю»

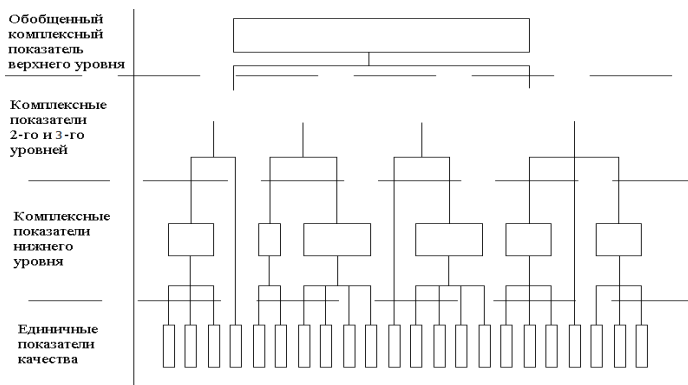
У цій частині курсової роботи № 1:

- по-перше, виконується представлення визначених показників якості у вигляді «дерева властивостей»,

– по-друге, здійснюється АВС-аналіз та побудова діаграми Парето для встановлення найважливіших факторів, що обумовлюють попит на цю продукцію, а також проводиться аналіз причин, що впливають на найважливіший фактор з використанням причинно-наслідкової діаграми Ісікави.

У загальному вигляді «дерево властивостей» має вигляд, представлений на рис. 1

у графічній формі

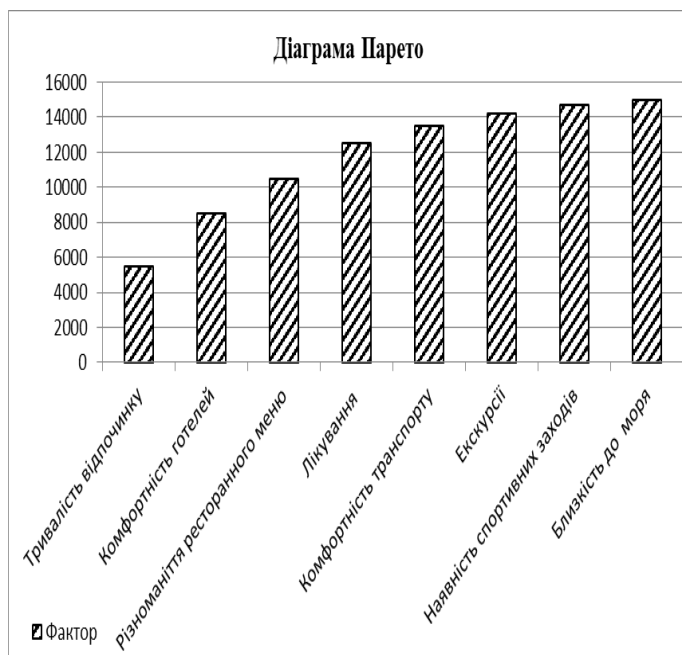
у табличній формі

Властивості, які визначають якість продукту				
0	1	2	3	4
Якість об'єкту продукту в цілому				

Рис. 1. Багаторівнева структура показників якості (Дерево властивостей продукту)

Приклад діаграми Парето наведено на рис. 2

Рис. 2. Діаграма Парето для визначення значущості показників якості готельних послуг

2.2. Вимоги до проектно-розрахункової частини курсової роботи з дисципліни «Екологічний менеджмент та екологічна сертифікація», «Системи управління гігієною і безпекою праці»

У цій частині курсової роботи № 2 (з дисципліни «Екологічний менеджмент та екологічна сертифікація») здійснюється:

- по-перше, оцінка наслідків для навколишнього середовища від газоаерозольних викидів з підприємства, для якого досліджується система екологічного менеджменту (за моделлю градієнтного перенесення),
- по-друге, оцінка наслідків для навколишнього середовища від рідких викидів з підприємства, для якого досліджується система екологічного менеджменту.

Для проведення оцінки газоаерозольних викидів з підприємства, для якого досліджується система екологічного менеджменту, визна-

часться фактор метеорологічного розбавлення (за моделлю градієнтного перенесення). Його визначення здійснюється за вихідними умовами, приклад яких наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Вихідні умови для розрахунку фактора метеорологічного розбавлення екополутантів.
Вихідні умови

Параметр	Значення
Відстань x від джерела викиду, м	500
Висота труби h_g , м	100
Діаметр отвору труби D , м	0,2
Інтенсивність викиду Q , г/с	200
Швидкість потоку газоповітряної суміші ω_0 , м/с	20
Швидкість вітру u , м/с	1,0
Температура викидної суміші $T_{вик}$, К	393
Температура атм. повітря T_0 , К	303
Категорія стійкості атмосфери	A

Для оцінки наслідків для навколишнього середовища від рідких викидів з підприємства, для якого досліджується система екологічного менеджменту, оцінюються концентрації скидних речовин у водних об'єктах, до яких надходять стічні води. Приклад варіанту вихідних умов наведено нижче.

В.1

1. Викидна речовина – марганець
2. Швидкість течії річки 5 м/с.
3. Витрати води в місцях спостережень складають:
80 м³/с – на відстані 10 м,
100 м³/с – на відстані 50м,
125 м³/с – на відстані 100 м від місця скиду.

Концентрацію марганцю визначити в чотирьох точках спостережень (в місці скиду, на відстані 10м, 50м, 100м від місця скиду)

2.3. Вимоги до проектно-розрахункової частини курсної роботи з дисципліни «Аудит якості і систем управління»

У цій частині курсової роботи № 2 здійснюється:

- по-перше, принципова схема системи управління якістю за ISO 9001:2015,
- по-друге, принципова схема внутрішнього аудиту СУЯ за ISO 19001:2008,
- або:
- по-перше, принципова схема системи управління якістю за ISO 9001:2015,
- по-друге, принципова схема внутрішнього аудиту СУЯ за ISO 19001:2008,
- або:
- по-перше, принципова схема системи управління якістю за ISO 9001:2015,
- по-друге, принципова схема внутрішнього аудиту СУЯ за ISO 19001:2008.

РОЗДІЛ 3.

ВИМОГИ ДО ЛІТЕРАТУРНОГО ТА ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Вимоги до літературного та технічного оформлення курсової роботи наведено у матеріалах, які рекомендувала Вища атестаційна комісія України [Електронний ресурс] // Бюлетень ВАК України. – 2008. – № 3. – С. 9–13. – Режим доступу : http://www.kntu.kr.ua/doc/bibl_opis.pdf. та які наведено в інших методичних літературних джерелах:

1. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня : методичні поради / [автор-упорядник Л. А. Пономаренко]. – 3-тє видання, виправлене і доповнене. – К. : «Толока», 2007. – 80 с.

2. Положення ЧНУ імені Петра Могили «Про підготовку і захист курсових робіт».

3.1. Вимоги до викладення наукового тексту та стилю наукового дослідження

Для наукового тексту характерна смислова закінченість та змістовна цілісність, логічність та лаконічність. Засобами вираження логічного зв'язку є спеціальні функціонально-синтаксичні прийоми, що забезпечують послідовність розвитку думки. Вони відображають причинно-наслідкові зв'язки. Наприклад: тому, відповідно до чого, внаслідок того, що, у зв'язку із тим, що, крім цього.

Перехід до наступної думки може починатися з висловів: «перш, ніж вказати на...», «слід розглянути...», «зупинимось на...» і т. ін.

Висновки доречно починати використовуючи такі звороти, як: «підсумовуючи викладене...», «вищесказане дозволяє зробити такі висновки...», «узагальнюючи, необхідно (можна) зробити такі висновки...» і т. ін.

Забезпечити логічний зв'язок між частинами вислову можна за допомогою таких зворотів: «між тим», «замість того, щоб...», «в той час, як...», «після того, як...», «поряд з тим, ...», «в результаті того, що...», «відповідно до...» і т. ін.

Найголовнішою умовою забезпечення відповідного ступеню науковості тексту є об'єктивність викладу матеріалу. Це зумовлює вико-

ристання в тексті вставних конструкцій, що вказують на ступінь вірогідності. Завдяки таким словам той чи інший факт можна представити як вірний (безумовно, безперечно, дійсно, зрозуміло) або як можливий (можливо, певно, очевидно, напевно).

Обов'язковою умовою об'єктивності викладу матеріалу є також посилання на джерело повідомлення.

У науковому письмовому мовленні широко використовуються пасивні конструкції такі, як: «у даній роботі розглянуто...», «з огляду на...», «...виокремлено такі функції», «з'ясовано необхідні умови...», «доведено, що...» і т.ін.

У науковому тексті слід уникати слів та виразів, що є штампами: «сьогодні», «на даний момент», «у сучасних умовах».

Усі скорочення необхідно робити з урахуванням вимог відповідного стандарту [6].

Слід пам'ятати, що стиль письмового мовлення є безособовим мовологом. Порівняно рідко вживається форма першої особи і зовсім не використовується форма другої особи займенників однини. Замість виразів: «Я спостерігав...», «Я вважаю...». «Я вивчав...» слід вживати: «Вивчення передового досвіду свідчить, про те, що...» або «На основі проведеної роботи можна стверджувати, що...». Тобто, авторське «Я» нібито відсувається на другий план. Використання займенника «ми» замість «я» дозволяє відбити свою думку, як думку певної групи людей: автора наукової роботи, його наукового керівника, наукового консультанта тощо. Також можна використовувати зворотів типу «на нашу думку».

При згадуванні у тексті прізвищ вчених, науковців, провідних фахівців галузі їх ініціали пишуться перед прізвищем на відміну від бібліографічного запису у списку літератури (У тексті – О. І. Іванова, у списку – Іванова О. І.).

Необхідно пам'ятати, що наукова мова має бути позбавлена експресії, необгрунтованої надмірної емоційності. Домінуючою формою оцінки результатів дослідження є проста констатація фактів.

Важливими умовами наукового тексту є також ясність, доступність, зрозумілість.

Дотримання вищезначених вимог автором наукового тексту є надто важливим, оскільки визначає рівень його мовно – стилістичної культури, що є, в свою чергу, одним з критеріїв оцінювання курсової роботи.

3.2. Вимоги до подання табличного і графічного матеріалу у тексті

Текст курсової роботи, за необхідністю, має бути оздоблений різноманітним графічним матеріалом: схемами, таблицями, графіками, діаграмами та ін. Цей матеріал готується (розробляється) разом з написанням тексту.

Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації. Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підпис під рисунком). Підпис під ілюстрацією звичайно має чотири основних елементи: найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.»; порядковий номер ілюстрації, який вказується без знака № арабськими цифрами; тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із якомога стислою характеристикою зображеного; експлікацію (пояснення, тлумачення), яка будується так: деталі сюжету позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх текстом. Треба зазначити, що експлікація не замінює загального найменування сюжету, а лише пояснює його. Ілюстрації, що містяться в тексті, мають загальну нумерацію (арабськими цифрами) і позначаються словом «Рис», (рисунок), наприклад, «Рис. 1». У тексті, до якого відноситься ілюстрація, робиться посилання на неї у круглих дужках або без них, наприклад, (Рис. 1) чи «Рис. 1». У випадках, коли посилання робиться на вже згадувані ілюстрації, користуються словом «див.» (дивись) з вказівкою сторінки, на якій була розміщена ілюстрація, наприклад, «див. рис. 1, с. 25». У тому місці тексту, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де треба вказати на неї, може бути посилання у вигляді звороту типу: «... як це видно з рис. 3.1», «... як це показано на рис. 3.1.».

У науковій роботі застосовуються лише штрихові ілюстрації та оригінали фотознімків.

Аналогічні вимоги висуваються і до позначення таблиць, що супроводжують текст роботи. Насамперед, вони мають бути однотипно оформлені. На всі таблиці повинні бути зроблені посилання. Слово «таблиця» пишеться у тексті повністю, якщо таблиця одна, і скорочено, як що вона розміщена під певним номером, наприклад, у «табл. 1». Надписи «Таблиця 1», «Таблиця 5» і та. ін. (зверніть увагу, без знаків №, арабськими цифрами) розміщуються над заголовками таблиць. Верхня (заголовна) частина кожної таблиці складається із назв граф (колонок), що визначають їх зміст, і відокремлюються від змісту граф потовщеною горизонтальною лінією. Заголовки мають бути короткими і починатися з великої літери. Таблицю розміщують після першого

згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту аркушу чи з поворотом за годинниковою стрілкою. При перенесенні таблиці на інші аркуші (сторінки) назву вміщують тільки над її першою частиною, над другою та наступними ставиться надпис: «Продовження табл. 3».

Записи цифр у таблицях здійснюються за такими правилами: у кожній із граф класи чисел повинні знаходитися один під одним; частини цілого повинні виражатися у десяткових дробах; в одній і тій самій графі всі числові величини повинні мати однакову кількість десяткових знаків; при відсутності значущих цифр ставляться нулі, наприклад: «25,86», «9,00»; заміна повторюваних цифр або знаків не допускається; якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк. Знаки №, % та ін. Використовуються лише при цифрових або літерних позначеннях, у всіх інших випадках слід писати слова: номер, відсоток і та. ін.

Щодо формул, то вони не є часто вживаними у курсових роботах аналізованого напрямку, а тому зазначимо лише загальні вимоги: громіздкі та довгі формули розміщують на окремих рядках; невеликі і нескладні формули, що не мають самостійного значення, вписують в середині рядків тексту; формули треба виділяти з тексту вільними рядками; пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою; нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання у тексті.

Літературне та технічне оформлення курсової роботи являють собою важливий момент її виконання і є одними із багатьох факторів, які враховуються комісією під час її оцінювання. Насамперед звертається увага на змістовний бік викладу матеріалу: логічність і послідовність, повноту і репрезентативність, широту використання наукових джерел, загальну грамотність та відповідність існуючим вимогам, на оформлення тексту роботи, списку літератури і додатків, а також на зовнішнє оформлення титульного аркуша. Курсова робота виконується державною мовою.

3.3. Вимоги до оформлення курсових робіт

Єдиних офіційно прийнятих вимог до зовнішнього та внутрішнього оформлення курсових робіт, їх обсягу не існує, проте діючи нормативні документи встановлюють загальні принципи щодо оформлення таких робіт [1–6].

Як вказано у розділі 1.4., курсова робота складається з:

- титульного аркуша;

- змісту;
- переліку умовних позначень (за необхідності);
- вступу;
- основної частини;
- висновку;
- списку використаних джерел;
- додатків (за необхідності);

Кожна композиційна частина повинна мати заголовок і починатися з нової сторінки.

Курсова робота починається з титульного аркуша. На ньому містяться такі відомості: назва міністерства, що їй підпорядковано навчальний заклад, повна назва навчального закладу, в якому виконувалася робота, назва кафедри, на якій робота виконана, повна назва теми роботи, прізвище та ініціали студента – автора дипломної роботи, курс, група, факультет, де він навчається; прізвище, ініціали, вчене звання наукового керівника, (наукового консультанта), рік і місце виконання роботи (додаток М).

На наступній сторінці розміщується зміст. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (як що вони мають заголовок), вступу, висновків, списку літератури, додатків тощо (додаток Н).

Якщо у курсовій роботі вжито специфічну термінологію чи використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення і та. ін., то їхній перелік може бути поданий у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Його слід друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їхню детальну розшифровку.

Розділ так само як і підрозділ (пункт) прийнято останнім часом нумерувати арабськими цифрами. Заголовки розділів друкуються великими літерами. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу, наприклад:

РОЗДІЛ 2. ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Заголовки підрозділів друкуються звичайними літерами (крім першої великої). Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставиться крапка. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, потім, у тому ж рядку йде заголовок підрозділу, наприклад: 2.1. Ставлення населення до якості надання соціальних послуг (на прикладі громади м. Миколаєва).

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу, наприклад: 2.1.1. Оцінка якості послуг юридичних компаній. Пункт може не мати заголовка. До формулювань заголовків, розділів і підрозділів курсової роботи ставляться такі основні вимоги: стислість, чіткість і синтаксична різноманітність у побудові речень, з перевагою простих, послідовне та точне відображення внутрішньої логіки змісту роботи.

Текст курсової роботи друкується на одному боці аркуша формату А-4, білого кольору, комп'ютерним способом за допомогою текстового редактора Word, гарнітура Times New Roman, кегль –14, з полуторним міжрядковим інтервалом. Сторінки дипломної роботи повинні мати береги: верхнє, нижнє – не менше 20 мм, ліве – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм.

Усі сторінки нумеруються наскрізною нумерацією від титульної до останньої без пропусків чи літерних додатків. Першою сторінкою вважається титульний аркуш. На ньому цифра 1 не ставиться. Другою вважається сторінка, на якій міститься «зміст». Цифра 2 на ній також не ставиться. Третя сторінка нумерується цифрою 3 і починається зі вступу. Далі сторінки нумеруються згідно з порядком. Номер сторінки проставляється у правому верхньому куті арабськими цифрами без знака № та крапки.

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних за списком використаних джерел сторінках, або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках, кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований у горі маленькими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і поряд велика літера, що позначає додаток. При оформленні додатків окремою частиною на титульному аркуші цієї книги під назвою дипломної роботи великими літерами друкують слово «ДОДАТКИ». Нумерація аркушів з додатками продовжує загальну нумерацію сторінок основного тексту.

Друкарські помилки, описки, неточності, які виявилися під час прочитання останнього чистового варіанту курсової роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбуванням білою фарбою і нанесенням на тому самому місці чи між рядками виправленого тексту друкарським способом. Допускається наявність не більше двох виправлень на одній сторінці.

Оптимальний обсяг курсової роботи без додатків і списку літератури – 30–35 сторінок друкованого тексту.

РОЗДІЛ 4.

ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Захист курсової роботи здійснюється відповідно до вимог, затверджених у відповідному «Положенні ЧНУ імені Петра Могили».

Захист курсової роботи відбувається на засіданні спеціально створеної комісії (затвердженої рішенням випускаючої кафедри), до складу якої входять: науковий керівник, два-три викладача – члени кафедри. Очолює роботу комісії завідувач кафедри.

До захисту курсової роботи допускаються студенти, що отримали позитивний відзив на роботу від наукового керівника.

Члени комісії знайомляться з поданими до захисту курсовими роботами заздалегідь.

Процедура захисту є відкритою, публічною. Вона включає:

- доповідь студента про зміст роботи;
- запитання до автора як з боку членів комісії, так і присутніх на захисті;
- відповіді автора курсової роботи на запитання, що надійшли;
- заключне слово студента (в разі необхідності);
- оголошення рішення комісії про оцінку курсової роботи.

Такий порядок публічного захисту передбачає попередню підготовку студента до нього. Насамперед, дослідник готує заздалегідь вступне слово (невелику доповідь). За часом вона не повинна перевищувати 10–12 хвилин. Може мати довільну форму, але має містити обов'язкові елементи: обґрунтування актуальності теми дослідження, мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, практична значущість проведеного дослідження, методи, які використовувались для досягнення результатів роботи, отримані результати, висновки, те, що вдалося встановити, довести, якщо є підстава – говорити про елементи наукової новизни у теоретичних положеннях та практичних рекомендаціях. Слід також відмітити, з якими труднощами довелося зіткнутися в процесі розв'язання завдань курсової роботи.

За умови необхідності, наприклад, кращого сприймання присутніми змісту доповіді, можна використовувати заздалегідь підготовлені наочні засоби – плакати з таблицями, графіками, алгоритмами і т.ін.

Під час захисту студент зобов'язаний дати відповіді на всі запитання членів комісії та присутніх. Процедура захисту, зокрема запитання студенту та відповіді на них, фіксуються в протоколі.

Після відповідей студента на запитання, слово надається науковому керівникові чи оприлюднюється його відзив на курсову роботу. У відзиві має зазначатися рівень самостійності студента під час виконання курсової роботи, ступінь розкриття теми роботи, логічність побудови її структури, відповідність вимогам, що ставляться до курсових робіт у вищій школі.

За умови необхідності автору курсової роботи надається слово.

Рішення про оцінку курсової роботи приймається на закритому засіданні комісії, яке проводиться одразу після виступу останнього студента і оголошується у той же день у присутності членів комісії.

РОЗДІЛ 5.

ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота має комплексний науково-навчальний характер, тому підхід до її оцінки є багатоаспектним. Оцінюванню підлягають як сам зміст роботи, так і її оформлення та представлення під час захисту. Враховується також виявлена самостійність суджень автора, вміння здійснювати широкомасштабний пошук джерел, що висвітлюють тему роботи, працювати з навчальною та науковою літературою тощо.

Оцінювання здійснюється за 4-х бальною шкалою, що дозволяє визначити рівень підготовки і представлення роботи як «високий», «середній», «достатній», «низький».

Методичні рекомендації з підготовки курсової роботи за магістерською програмою «Якість, стандартизація та сертифікація»

Рівень	Якість та науковість змісту	Оформлення роботи	Представлення роботи
Високий 90–100 балів за рейтинговою шкалою	Обґрунтована актуальність проблеми, сформульована проблемна ситуація, правильно визначено об'єкт та предмет дослідження, чітко сформульовані мета і завдання роботи, має місце логічний зв'язок між ними, виявлена ступінь наукової розробленості проблеми, наявність чіткої логічної структури, обґрунтованість висновків, наявність власних рекомендацій, наявність у роботі особистих пропозицій і рекомендацій, їх новизна, перспективність, практична цінність; самостійність суджень автора, виклад матеріалу послідовний, стиль науковий.	Обсяг роботи відповідає вимогам, логічна і змістова композиційна побудова роботи, оптимальна рубрикація тексту, бібліографічний опис видань здійснено відповідно до вимог стандарту, високий ступінь літературної грамотності; посилання оформлені згідно з вимогами, робота має відповідну нумерацію, дотримано послідовність розташування основних елементів, дотримано технічні вимоги до комп'ютерного набору тексту; робота має естетичний вигляд.	Доповідь побудована логічно й аргументовано, вільне володіння матеріалом, компетентні та вичерпані відповіді на запитання, володіння науковим апаратом, вміння вести наукову дискусію.
Середній 75–89 балів за рейтинговою шкалою	Актуальність проблеми висвітлена не повною мірою; наукові завдання, не завжди послідовні і пов'язані з темою; не висвітлені всі можливі аспекти проблеми та відсутнє обґрунтування такого підходу; висновки зроблені під впливом літературних джерел; у викладі матеріалу присутня тавтологія.	Обсяг роботи відповідає вимогам; рубрикація тексту розкриває основний зміст роботи; достатня літературна грамотність; недостатньо ілюстративного матеріалу у вигляді додатків; в оформленні бібліографічного списку і посилань є неточності; мають місце часткові порушення вимог щодо технічного оформлення.	Виступ не зовсім продуманий логічно; відсутність чіткої аргументації щодо актуальності темивідповіді на запитання не завжди точні; недостатньо вільне володіння матеріалом прив'язаність до тексту роботи.

Л. І. Григор'єва, Ю. А. Томілін

Достатній 60–74 балів за рейтинго- вою шкалою	Обґрунтування актуа- льності проблеми не переконливе; наукові завдання, мета сформульовані нечітко, повторами; зміст не повною мірою відповідає темі; відсутність глибини розкриття теми; наведені літературні джерела, основні положення яких не пов'язані з темою; у викладі матеріалу часто повторюються одні і ті самі думки.	Обсяг роботи відпо- відає вимогам; рубрикація тексту не повністю розкриває зміст роботи; майже не має ілюст- рацій, додатків; наявність помилок у бібліографічному описі; робота має припус- тимий естетичний вигляд.	Матеріал в допо- віді не згрупова- ний, не упорядко- ваний, переобтяжений зайвими деталя- ми; відчувається залежність від тексту доповіді; Відповіді на запитання не точні, розпливча- сті.
Низький Менше за 60 балів за рейтинго- вою шкалою	Відсутність обізнано- сті з проблемою, аргументації, логіки викладу; не володіння науковим стилем; Відчутний плагіат.	Обсяг роботи недо- статній; рубрикація тексту не відображає змісту роботи; немає ілюстрацій у вигляді додатків; Хибні помилки в оформленні бібліог- рафічного списку і посилань; низький рівень літературної грамотності; робота не має есте- тичного вигляду.	Доповідь не розкриває основ- ного змісту дос- лідження, громізд- ка і затягнута в часі; нездатність само- стійно вислови- тись з проблеми; нерозуміння питань і неспро- можність дати правильну відпо- відь на них.

На основі поєднання наведених характеристик комісія оцінює представлені курсові роботи на «відмінно» (високий рівень), «добре» (середній рівень), «задовільно» (достатній рівень), «незадовільно» (низький рівень). Повторний захист з метою підвищення оцінки не допускається. Студенту, що виявив низький рівень та отримав оцінку «незадовільно» курсова робота повертається на доопрацювання, і студенту рахується академічна заборгованість.

Захист курсових робіт після доопрацювання відбувається, як правило, на початку наступного навчального року. Термін проведення повторного захисту визначається кафедрою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. Бируля А. И. Методы научной работы / А. И. Бируля. – Харьков, 1982.
2. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання : (ГОСТ 7.1–2003, ІДТ) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Чинний з 2007.07.01. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).
3. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень / М. Т. Білуха. – К. : Вища шк., 1997.
4. ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. – Введ. 01.07.95. – К. : Держстандарт України, 1995. – 45 с.
5. ДСТУ 3682-97 Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила. – Введ. 01.07.98. – К. : Держстандарт України, 1998. – 16с.
6. Пілюшенко В. Л., Шкрабак І. В. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : [навч. посіб.]. – К., 2004. – 344 с.
7. Устіннікова О. Нові правила бібліографічного опису / О. Устіннікова // Вісник Книжкової палати. – 2007. – № 8. – С. 25–27.
8. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: [Підруч.для вищ.навч.закладів]. – К., 2002 – 295 с.
9. Юлдашева С. Введення в дію нового стандарту з бібліографічного опису ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Основні відмінності від ГОСТу 7.1.– 84 / С. Юлдашева // Вісник Книжкової палати. – 2007. – № 6. – С. 12–13.

ДОДАТКИ

Додаток А. Орієнтовні теми та визначення завдань курсової роботи з дисципліни «Менеджмент якості і системи управління якістю» (курсова робота № 1).

Орієнтовні теми курсової роботи № 1

1. Функціональна продукція: нормативно-правова база України і Європейських країн, показники оцінки якості.
2. Органічна продукція: нормативно-правова база України та Європейських країн, показники оцінки якості.
3. Екологічно безпечна продукція: нормативно-правова база України та Європейських країн, показники оцінки якості.
4. Порівняння вимог до харчових продуктів в Україні та Європейському Союзі
5. Біологічна якість сільськогосподарської продукції (можна конкретизувати).
6. Гігієнічна якість продукції (можна конкретизувати) .
7. Організація послуг з транспортних перевезень та показники якості цих послуг.
8. Банківські послуги та показники оцінки їх якості.
9. Адміністративні послуги та показники оцінки їх якості.
10. Освітні послуги та показники оцінки їх якості.
11. Послуги з організації дозвілля (бажано конкретизувати вид дозвілля) та показники оцінки їх якості.
12. Туристичні послуги та показники оцінки їх якості.
13. Послуги у сфері ресторанного бізнесу та показники оцінки їх якості.
14. Перукарсько-косметичні послуги та показники оцінки їх якості.
15. Поштові послуги та показники їх якості.
16. Готельні послуги та показники їх якості.
17. Ергономічні та естетичні показники якості продукції (можна конкретизувати) та їх оцінка.
18. Методи визначення фальсифікації товарів (можна конкретизувати).
19. Якість організації ресторанного господарства
20. Якість виробництва лікарських засобів у желатинових капсулах.
21. Якість виробництва напівфабрикатів та банкових консервів
22. Якість та безпечність пакування харчової продукції.
23. Якість життя та методи її оцінки.
24. Якість надання послуг у сфері.

25. Якість організації господарства.

Допоміжна схема при визначенні об'єкта, предмета, мети і завдання дослідження за курсовою роботою № 1

Об'єкт дослідження: ...продукція (...послуги)

Предмет дослідження: показники якості, властивості ...продукції (...послуг) з точки зору забезпечення їх якості

Мета дослідження: визначити та науково обґрунтувати показники якості ...продукції (...послуг), фактори, які впливають на її якість

ЗАВДАННЯ:

1. Розкрити поняття ....продукту (... послуги) та визначити нормативно-технічні документи, які регулюють виробництво цього товару (надання послуг) та забезпечують їх якість в Україні та у світі.

Наприклад,
ресторанний продукт – це....
туристичні послуги – це ....
послуги дозвілля – це...
медичні послуги – це...
органічна продукція – це...
еколого-безпечна продукція – це ...

Обов'язково вказувати літературне джерело та НТД

2. Визначити фактори, які впливають на якість цього товару (надання послуг):

- виробничі,
- організаційні,
- економічні,
- суб'єктивні

Багато здійснювати порівняння, як змінюються ці фактори при втіленні на підприємстві системи СМЯ за ISO 9001:2015

3. Розробити номенклатуру показників якості продукту (послуги) та, при можливості, побудувати дерево властивостей

Для цього:

- 3.1. Визначити показники якості товару/послуги:

- або аналітичним методом,
- або експертним методом.
- або іншим методом

- 3.2. Класифікувати показники якості за групами.

Наприклад:

- за аналізованими характеристиками: призначення, надійності, технологічні, естетичні, екологічні...;
- за способом вираження: у натуральних одиницях, у відносних одиницях, у балах;
- за значущістю: основні, додаткові;
- інші відомі групи показників якості.

та систематизувати їх.

- 3.3. Побудувати дерево властивостей.

4. Представити схему просування товару/послуги (при взаємозв'язку виробника і споживача) та заповнювати шляхи поліпшення якості виробництва товару / надання послуги

Додаток Б. Орієнтовні теми та визначення завдань курсової роботи з дисциплін «Екологічний менеджмент та екологічна сертифікація», «Системи управління гігієною і безпекою праці» (курсова робота № 2).

Орієнтовані теми курсової роботи № 2

1. Екологічна безпека й екологічна стратегія у діяльності підприємств (виробничих/невиробничих) (можна для конкретного підприємства)
2. Екологічна політика для підприємств уранодобувної галузі.
3. Екологічна політика для підприємств ядерної енергетики.
4. Екологічна політика для підприємств.
5. Екологічна політика для підприємств молочної індустрії.
6. Екологічна політика для глиноземного заводу.
7. Екологічна політика для підприємств м'ясної промисловості
8. Екологічний ризик в управлінні підприємством (конкретизувати підприємство).
9. Екологічний менеджмент на підприємствах галузі.
10. Екологічний менеджмент у медичних закладах.
11. Екологічний менеджмент у закладах освіти.
12. Екологічний менеджмент на підприємствах ресторанного бізнесу.
13. Екологічний менеджмент на підприємствах перукарського бізнесу.
14. Екологічний менеджмент на підприємствах надання стоматологічних послуг.
15. Утилізація відходів на підприємствах галузі
16. Утилізація відходів при виробництві.
17. Екологізація життєвого циклу продукції.
18. Політика в галузі ОН&S на підприємствах галузі.
19. Менеджмент гігієни і безпеки праці у медичних закладах.
20. Менеджмент гігієни і безпеки праці на підприємствах ресторанного бізнесу.
21. Менеджмент гігієни і безпеки праці на підприємствах перукарського бізнесу.
22. Менеджмент гігієни і безпеки праці на підприємствах будівельної галузі.

Допоміжна схема при визначенні об'єкта, предмета, мети і завдання дослідження за курсовою роботою № 2

Об'єкт дослідження: екологічні (природоохоронні, ресурсозберігаючі тощо) аспекти діяльності підприємства (організації) або продукції, що виробляється, або послуг, що надаються.

Предмет дослідження: екологізація діяльності підприємства (організації) або продукції, що виробляється, або послуг, що надаються.

Мета дослідження: науково обґрунтувати можливість мінімізації негативних впливів бізнес-діяльності (вказати конкретно) на навколишнє природне середовище, досягнення високого рівня екологічної безпеки процесів виробництва та споживання продукції, що виробляється на підприємстві, або виконуваних послуг.

ЗАВДАННЯ:

1. Проаналізувати джерела (фактори) потенційної екологічної небезпеки на підприємствах ...галузі (з надання ... послуг)

Можна наводити відомі приклади виникнення екологічних небезпек при діяльності цих підприємств

2. Проаналізувати шляхи і методи підвищення екологічної безпеки виробництва товарів на підприємствах...галузі (з надання послуг) у розвинених країнах світу

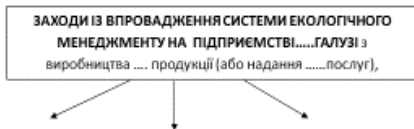

Бажано аналізувати принципи екологічної політики підприємств, де втілено системи менеджменту за ISO 14001:2004

3. Запропонувати:

- заходи поліпшення системи управління (системи екологічного менеджменту або екологічної політики) підприємства...галузі з виробництва .... продукції (або надання .....послуг),
Або:
- механізм механізм екологічного менеджменту підприємства ... галузі з виробництва .....продукції (або надання ... послуг),
Або:
- заходи поліпшення екологічних аспектів продукції, що виробляється (або послуг, що надаються).

4. Представити типову схему (або перелік заходів, або алгоритм впровадження) екологічного керування на підприємстві ... галузі з виробництва ....продукції (або надання .... послуг)

Додаток В. Орієнтовні теми та визначення завдань курсової роботи з дисципліни «Аудит якості і систем управління» (курсова робота № 3).

Орієнтовані теми курсової роботи № 3

1. Аудит системи управління якістю для підприємств молочної індустрії.
2. Аудит системи управління якістю для підприємств м'ясної промисловості.
3. Аудит системи управління якістю у медичних закладах.
4. Аудит системи управління якістю у закладах освіти.
5. Аудит системи управління якістю для підприємств ресторанного бізнесу.
6. Аудит системи управління якістю для підприємств перукарського бізнесу
7. Аудит системи управління якістю для підприємств надання стоматологічних послуг.
8. Екологічний аудит для підприємств уранодобувної галузі.
9. Екологічний аудит для підприємств ядерної енергетики.
10. Екологічний аудит для підприємств галузі.
11. Екологічний аудит для підприємств молочної індустрії.
12. Ризик-менеджмент на підприємствах галузі.

Додаток Г. Список стандартів, рекомендованих для використання при роботі на тему курсової роботи.

1. ДСТУ 1.1:2003. Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Терміни та визначення основних понять;
2. ДСТУ ISO 9000-2007. Системи управління якістю. Основні положення та словник;
3. ДСТУ ISO 9001-2009. Системи управління якістю. Вимоги;
4. ДСТУ ISO Guide 34:2000; ISO Guide 34:2000/Cor 1:2003. Загальні вимоги до компетентності виробників матеріалів (посилання);
5. ДСТУ ISO 10005:2007. Системи управління якістю. Настанови щодо програм якості;
6. ДСТУ ISO 10005:2007. Системи управління якістю. Настанови щодо програм якості;
7. ДСТУ ISO 10015:2008. Управління якістю. Настанови щодо навчання персоналу;
8. ДСТУ ISO/TR 10017:2005. Настанови щодо застосування статистичних методів згідно з ISO 9001:2000;
9. ДСТУ ISO 14001:2007. Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосування;
10. ДСТУ ISO 14004:2006. Системи екологічного управління. Загальні настанови щодо принципів, систем та засобів забезпечення;
11. ДСТУ ISO 14015:2005. Екологічне управління. Екологічне оцінювання ділянок та організацій;
12. ДСТУ ISO 14020:2003. Екологічне маркування та декларації. Загальні принципи;
13. ДСТУ ISO 14031:2004. Екологічне керування. Настанови щодо оцінювання екологічної характеристики;
14. ДСТУ ISO 14041:2004. Екологічне керування. Оцінювання життєвого циклу. Визначення цілі і сфери застосування та аналізування інвентаризації;
15. ДСТУ ISO 14063:2008. Екологічне управління. Обмінювання екологічною інформацією. Настанови та приклади;
16. ДСТУ OHSAS 18001:2010. Системи управління безпекою та гігієною праці. Вимоги;
17. ДСТУ-П OHSAS 18002:2006. Системи управління безпекою та гігієною праці. Основні принципи виконання вимог OHSAS 18001;
18. ДСТУ ISO 19011:2003. Настанови щодо здійснення аудитів систем управління якістю і (або) екологічного управління.

Додаток Д. Графік підготовки курсових робіт.

Курсова робота № 1

№	Зміст роботи	Терміни виконання
1	Вибір теми курсової роботи. Затвердження теми.	До 20 грудня
2	Розробка та затвердження робочої програми дослідження	До 15 січня
3	Робота зі складання картотеки літературних джерел. Підготовка та узгодження розширеного плану-конспекту курсової роботи	До 1 лютого
4	Підготовка чорнового варіанту наукової роботи для читання науковим керівником	До 25 березня
5	Усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника. Доопрацювання курсової роботи. Подання науковому керівнику остаточного чорнового варіанту.	До 5 квітня
6	Чистове оформлення роботи, подання її науковому керівнику для підготовки відзиву.	До 10 квітня
7	Захист курсової роботи	Відповідно до графіку

Науковий керівник _____
/підпис/

Студент _____
/підпис/

Курсова робота № 2

№	Зміст роботи	Терміни виконання
1	Вибір теми курсової роботи. Затвердження теми.	До 5 травня
3	Робота зі складання картотеки літературних джерел. Розробка та затвердження робочої програми дослідження.	До 15 травня
4	Підготовка чорнового варіанту наукової роботи для читання науковим керівником	До 28 травня
5	Усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника. Доопрацювання курсової роботи. Подання науковому керівнику остаточного чорнового варіанту.	До 3 червня
6	Чистове оформлення роботи, подання її науковому керівнику для підготовки відзиву.	До 7 червня
7	Захист курсової роботи	Відповідно до графіку

Науковий керівник _____
/підпис/

Студент _____
/підпис/

Курсова робота № 3

№	Зміст роботи	Терміни виконання
1	Вибір теми курсової роботи. Затвердження теми.	До 15 вересня
2	Розробка та затвердження робочої програми дослідження	До 25 вересня
3	Робота зі складання картотеки літературних джерел. Розробка та затвердження робочої програми дослідження.	До 25 жовтня
4	Підготовка чорнового варіанту наукової роботи для читання науковим керівником	До 12 листопада
5	Усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника. Доопрацювання курсової роботи. Подання науковому керівнику остаточного чорнового варіанту.	До 20 листопада
6	Чистове оформлення роботи, подання її науковому керівнику для підготовки відзиву.	До 25 листопада
7	Захист курсової роботи	Відповідно до графіку

Науковий керівник _____
/підпис/

Студент _____
/підпис/

Додаток Е. Зразки бібліографічних описів за вимогами.

Назва видання	Зразок опису
Книга одного автора	Задоя А. О. Мікроекономіка : курс лекцій та вправи / А. О. Задоя. – 4-те вид. – К. : Знання, 2005. – 211 с.
Книга двох авторів	Єрмоленко М. М. Аналіз і оцінка інвестиційних проєктів : [навч. посібник] / М. М. Єрмоленко, І. О. Плужников ; Нац. акад. упр. – К. : Нац. акад. упр., 2006. – 155 с.
Книга трьох авторів	Клебанова Т. С. Эконометрия : [учеб. пособие] / Т. С. Клебанова, Н. А. Дубровина, Е. В. Раевнева ; Харьк. нац. экон. ун-т. – Х. : ИД «Инжэк», 2005. – 156 с.
Книга чотирьох авторів	Організація ветеринарної справи / В. О. Бусол, А. Ф. Євтушенко, Д. І. Бондаренко, В. А. Ситнік. – К. : КОВПЦ «Златояр», 2005. – 345 с.
Книга, що має більш ніж чотири автори	Методы и модели оптимального управления в экономике : [учеб. пособие] / Т. С. Клебанова, Н. А. Дубровина, О. Ю. Полякова [и др.] ; Харьк. нац. экон. ун-т. – Х. : ХНЭУ, 2005. – 235 с.
Збірник наукових праць	Науковий вісник. Нац. аграр. ун-ту : [зб. наук. пр.]. – № 6. – К. : НАУ, 1998. – 168 с.
Окремий том багатомного видання	Металловедение и термическая обработка стали. В 3 т. Т. 2. Основы термической обработки : [справочник] / М. Л. Бернштейн, Б. С. Бокштейн, С. З. Бокштейн [и др.]. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Metallургия, 1983. – 367 с.
Автореферат дисертації	Прокопенко Л. С. Бібліографічна секція Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та закладів як осередок дослідження національної бібліографії (1965-

	2002 pp.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Л. С. Прокопенко ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 2004. – 18 с.
Авторське свідоцтво	А. с. 1007970 СССР, МКИ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Батулин, В. Г. Кемайкин (СССР). – № 330585/25; заявлено 23.11.81 ; опубл. 30.08.83, Бюл. № 12. – 2 с.
Патент	Пат. 4601572 США, МКИ G 03 B 27 / 74. Microfilming system with zone controlled adaptive lighting / Wise David S. (США) ; McGraw-Hill Inc. – № 721205 ; заявл. 09.04.85 ; опубл. 22.06.86 ; НКИ 355/68. – 3 с.
Стандарт	ГОСТ Р 517721-2001. Апаратура радиоелектронная бытовая. Входные и выходные параметры и типы соединений. Технические требования. – Введ. 2002-01-01. – М. : Изд-во стандартов, 2001. – 27 с. Издания. Международная стандартная нумерация книг : Гост 7.53-2001. – Взамен ГОСТ 7.53-86 ; введ. 2002-07-01. – Минск : Межгос. совет по стандартизации, метрологии и сертификации ; М. : Изд-во стандартов, 2002. – 3 с.
Електронні ресурси Віддалені ресурси Локальні ресурси	Прокопенко Л. С. Бібліографічна секція Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та закладів як осередок дослідження національної бібліографії (1965-2002 pp.) [Електронний ресурс] : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Електрон. дан. (1 файл). – К., 2004. – 18 с. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/ard/2004/04plsdnb.zip . – Назва з екрана. Технологии информационного общества и культура [Электронный ресурс] : Международные конференции и проекты / Центр ПИК. – Электрон. дан. – М., 2004. – 1 электрон. опт. диск. – Загл. с этикетки диска.
Складові частини документів:	
Глава	Ремизов К. С. Нормирование труда / Ремизов К. С. //

	Справочник економіста по труду. – М., 1982. – Гл. 1. – С. 5–58.
Стаття з журналу	Павленко С. Ефективність бровермектину-гранулята при інвазійних хворобах водоплавних птахів / С. Павленко, А. Березовський // Ветеринарна медицина України. – 2005. – № 11. – С. 12–13. Скрипаль І. Г. Описи видів прокаріотів: проблема, вимоги, шляхи вирішення / І. Г. Скрипаль, І. О. Баркова // Мікробіологічний журнал. – 2005. – Т. 67, № 6. – С. 3–11.
Стаття з газети: • газета до 8 сторінок • газета більше ніж 8 сторінок	Індекс інфляції // Слобідський край. – 2007. – 6 січня. Литвицький В. Від інфляційного компромісу до анти-інфляційного консенсусу / Володимир Литвицький // Урядовий кур'єр. – 2007. – 16 січня. – С. 7.
Стаття зі збірки	Апатенко В. М. Иммунная защита при паразитоценозах / В. М. Апатенко // Підвищення продуктивності с.- г. тварин : зб. наук. праць ХДЗВА. – Х., 2006. – Т. 16. – С. 425–428.

Згідно з ДСТУ ГОСТ 7.1-2006. СІБВС.
Бібліографічний запис.
Бібліографічний опис.
Загальні вимоги та правила складання.

Додаток К. Типові помилки та недоліки при підготовці курсових робіт.

Під час остаточного редагування курсової роботи студент має звернути увагу на можливу наявність помилок та недоліків, які часто зустрічаються у студентських роботах і тому отримали статус типових. Нижче перелічені найбільш поширені з них.

1. Зміст роботи не розкриває тему повністю чи в її основній частині, не відповідає змісту поставлених завдань.
2. Не чітко або не правильно сформульовані об'єкт чи предмет дослідження.
3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження.
4. Назва розділів (підрозділів) не відбиває їхній зміст та не вказує на реальну наукову проблему.
5. Автор не виявив самостійності, робота являє собою компіляцію або плагіат.
6. Побудована структура роботи не забезпечує розкриття теми.
7. Рубрикація тексту здійснена з порушенням вимог.
8. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, стандартів та нормативів для дослідження визначеного об'єкта дослідження, а також не зроблено аналізу нової спеціальної літератури (останні 5-10 років) з теми дослідження.
9. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми.
10. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.
11. У роботі немає посилань на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал.
12. Бібліографічний опис джерел у списку використаної літератури наведено довільно, без додержання вимог державного стандарту.
13. Обсяг та технічне оформлення роботи не відповідають вимогам, вона виконана неохайно, з помилками.
14. Перебільшення кількості сторінок роботи і непропорційний розподіл матеріалу по розділах.
15. Титульний аркуш друкується у довільній формі з помилками у назві кафедри, факультету, прізвищі наукового керівника.
16. Зміст додатків не відповідає темі роботи
17. Текст роботи викладається від першої особи
18. При оформленні додатків відсутні посилання на першоджерело

Додаток Л. Приклади варіантів структури курсових робіт.

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ЗАДАЧІ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ	
1.1. Європейський та міжнародний досвід управління ..... якістю на підприємствах	
1.2. Характеристика проблем, пов'язаних з впровадженням стандартів та сертифікацією продукції підприємств	
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
2.1. Система управління на підприємстві	
2.2. Розробка програми впровадження системи управління якістю за міжнародними стандартами на підприємстві	
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
3.1. Емпіричне тестування моделі управління якістю	
3.2. Правові аспекти удосконалення процесу управління якістю на підприємстві	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

Додаток М. Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи.

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський державний університет імені Петра Могили
Інститут післядипломної освіти
Кафедра якості, стандартизації та техногенно-екологічної безпеки

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни

«Менеджмент якості і системи управління якістю»

на тему:

«Якість надання послуг невиробничими підприємствами»

студента V курсу 525 групи
спеціальності 8.18010010
«Якість, стандартизація та сертифікація»

ПІБ

Керівник:

професор ПІБ

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Миколаїв – 2016 рік

ДЛЯ ПОДАТОК

Навчальне видання

**ГРИГОР'ЄВА ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА
ТОМІЛІН ЮРІЙ АНДРІЙОВИЧ**

**Підготовка курсових робіт
за магістерською програмою
«Якість, стандартизація та сертифікація»**

Методичні рекомендації

Випуск 243

Редактор *Т. Базильська*.
Технічний редактор, комп'ютерна верстка,
дизайн обкладинки *Л. Бернацька*.
Друк, фальцювально-палітурні роботи *С. Волинець*.

Підп. до друку 24.12.2016.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.
Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.
Умовн. друк. арк. 3,25. Обл.-вид. арк. 2,01.
Тираж 50 пр. Зам. № 5141.

Видавець і виготовлювач: ЧДУ ім. Петра Могили.
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.
Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3460 від 10.04.2009.